

קטאר היא בעלת ברית של איראן

17.09.2025 | ד"ר יוסי מנשרוף | written by

עיקרי הדברים:

לצד טיפוח בריתה האסטרטגית עם ארה"ב, מקיימת קטאר ברית עומק עם איראן ומחזקת אותה מבחינה כלכלית, תודעתית ודיפלומטית.

רשת אל-ג'זירה הקטארית נמנעה מסיקור המחאות באיראן ב-2009 וב-2022-2023; במונדיאל 2022 נענתה קטאר לבקשות מטהראן לחסום גורמי אופוזיציה ולעקוב אחריהם.

דו"חות ופרסומים בעיתונות מייחסים לקטאר מימון עקיף וכיסוי דיפלומטי לחיזבאללה; "הסכם דוחה" משנת 2008 העניק לחיזבאללה זכות וטו והעמיק את השפעת איראן בלבנון.

במלחמת "חרבות ברזל" נחשף שיתוף הפעולה ההדוק בין חמאס לאל-ג'זירה; הברית עם איראן מטילה ספק ביכולתה של קטאר לשמש מתווכת הוגנת בין ישראל לחמאס.

מומלץ לישראל להעדיף את מצרים כמתווכת; להשיק קמפיין יזום מול וושינגטון המדגיש את עומק ברית קטאר-איראן; ולהתריע בפני השותפות הסוניות באזור מפני הישענות על קטאר.

מבוא

השיח בישראל על קטאר מאז המתקפה התקדימית של ישראל נגד צמרת חמאס בדוחה, התמקד במשחק הכפול שמנהלת הנסיכות. במסגרת זאת הושם דגש על היותה של קטאר מתווכת בין ישראל לחמאס מצד אחד, ומצד שני, על תפקידה של רשת אל-ג'זירה הקטארית כשופר ראשי של תעמולת חמאס בזמן מלחמת "חרבות ברזל".

רבות דובר גם אודות הדו-פרצופיות של קטאר מול ארה"ב. מצד אחד, היא בעלת ברית עיקרית של ארה"ב, שאינה חברה בנאט"ו, ומארחת את הבסיס האמריקאי הגדול ביותר במזרח התיכון, אל-עודיד. במקביל היתה זו אל-ג'זירה שפירסמה באופן בלעדי את מסרי אל-קאעדה לאחר פיגועי 11 בספטמבר ושהואשמה על ידי ממשלות ירדן, מצרים ובחריין¹ גם הן שותפות חשובות של ארה"ב באזור² בקידום קיצוניות וליבוי תסיסה בשטחיהן.

לצד מאמצי התיווך של קטאר במלחמה הנוכחית, נחשף שיתוף הפעולה ההדוק בין אל-ג'זירה לחמאס על ידי צה"ל. במסגרת זאת חשף צה"ל כי שורה של עיתונאים של אל-ג'זירה בעזה, שחלקם הותקפו על ידי צה"ל, היו למעשה מחבלי חמאס והג'יהאד האסלאמי; חלקם אף מפקדי שטח. צה"ל גם הציג מסמכי שלל שלפיהם חמאס אסר על אל-ג'זירה למתוח עליו ביקורת, הנחה

אותו להסתיר שיגורי רקטות כושלים שבהם נהרגו פלסטינים, ואף הקים קו תקשורת מאובטח בין הצדדים.

מסמך זה מבקש להטיל זרקור על הברית של איראן עם קטאר בהיבט הכלכלי, הדיפלומטי והתעמולתי. במסגרת זו הגישה קטאר למשמרות המהפכה ולחיזבאללה סיוע כלכלי, תוך הפרת הסנקציות האמריקאיות; העניקה שירותי תיווך לטובת חיזבאללה ב-2008 שהבטיחו ואף העמיקו את שליטת חיזבאללה בלבנון, ובכך העניקו לאיראן הישג עצום בזירה הדיפלומטית; סיקרה באופן דל את המחאות באיראן מאז 2009, ושיתפה פעולה עם דרישות איראן בסיקור המונדיאל בשטח ב-2022, כדי לסייע למשטר האיראני להתגבר על האתגרים ליציבותו.

טיפול היחסים האסטרטגיים עם ארה"ב

קטאר טיפחה בהדרגה את היחסים עם הממשלים השונים בארה"ב מאז ראשית שנות ה-90 של המאה ה-20. מאז 2003 היא מארחת את הכוחות האמריקאיים בבסיס אל-עודיד, שבו השקיעה יותר מ-8 מיליארד דולר (נכון לינואר 2025) כדי לפתחו ולהופכו לבסיס הראשי של הכוחות האמריקאים במזרח התיכון.

ב-2017 חתמו קטאר וממשלו של דונלד טראמפ על מזכר הבנות שלפיו קטאר תילחם בטרור ותפסיק את התמיכה הכלכלית בארגוני טרור. הרקע לכך היה המשבר חסר התקדים בין קטאר לבין סעודיה, איחוד האמירויות, בחריין ומצרים, שניתקו את יחסיהן עם דוחה, והטילו עליה (עד 2021) חרם דיפלומטי וכלכלי, בטענה שהיא מממנת ותומכת בחמאס, באחים המוסלמים, בטליבאן, ואפילו בגורמים הקשורים לאל-קאעדה.

בינואר 2018 חנכו קטאר וארה"ב "דיאלוג אסטרטגי", שאחד מעוגניו המרכזיים היה מאבק משותף בטרור, כדי למסד דיונים משותפים על ביטחון ויציבות באזור. כפי שעולה ממסמכים רשמיים של ממשלת ארה"ב, בראש מעייניה של וושינגטון עמדה שותפותה של קטאר בקואליציה הגלובלית נגד דאעש, שהוקמה ב-2014. טיפוח היחסים עם ארה"ב הגיע לשיאו בברית האסטרטגית ב-2022 בתקופת ממשל ג'ו ביידן.

הברית עם איראן

במקביל מקיימת קטאר קשרים ענפים עם איראן. שיתוף הפעולה המודיעיני-ביטחוני בין שתי המדינות, ותרומתה של הראשונה למניעת הידרדרות ביציבות המשטר באיראן, עלה לכותרות במונדיאל 2022 שאירחה קטאר. תקופה זו היתה רגישה עבור המשטר האיראני, שהתמודד עם מחאה בעקבות מותה של מהסא אמיני על ידי כוחות הביטחון בטהראן במהלך מעצרה בגין עטיית חיג'אב ברישול.

לשלטונות איראן היה חשוב למנוע את ניסיון האופוזיציה האיראנית להשתמש במונדיאל כדי

למנף הן את המחאה באיראן והן את התמיכה במחאה מצד מדינות המערב. לבקשת שלטונות איראן, עצרה קטאר אוהדים איראנים שניסו להכניס לאצטדיונים דגלי אופוזיציה של המלוכה הפהלווית ושל תנועת "אישה, חיים, חירות". במקביל העבירה קטאר לטהראן מידע על רוכשי כרטיסים, ולבקשת איראן, מנעה במהלך המונדיאל את כניסתם של עיתונאי ערוץ האופוזיציה המוביל, "איראן אינטרנשיונל", לנסיכות.

עוד קודם לכן הוכיחה קטאר את שיתוף הפעולה שלה עם איראן בזמן המחאות הנרחבות לאחר הטענות לזיוף הבחירות באיראן ב-2009. כפי שהודלף במסמכי ויקיליקס, שגרירות ארה"ב בדוחה איבחנה בנובמבר 2009 (כחצי שנה לאחר פרוץ המהומות באיראן) שרשת אל-ג'זירה מקדישה כיסוי דל לסיקור המחאה רבתי שפרצה באיראן בשליחות האינטרסים של ממשלת קטאר.

ממסמכי ויקיליקס גם עלה שביולי 2009 ביקש השגריר האמריקאי בדוחה, ג'וזף לברון, לברר מול מנכ"ל הרשת דאז, ודאח ח'נפר, את הסיבה לכיסוי הדל של המחאה, כשבוע ומחצה לאחר פריצתה. בתגובה השיב האחרון שמתכונת הסיקור נובעת מ"הסיבה הקשה לפעולה עבור עיתונאים באיראן". השגריר האמריקאי דיווח שלמרות הסיקור הדל של משבר הבחירות באיראן, פעילות אל-ג'זירה נהפכה לנושא שנוי במחלוקת בין איראן לקטאר, מכיוון שלפי עדות ח'נפר, איראן סבורה שבסיקורה את הזירה העיראקית, הרשת מקדמת את האג'נדה של הסונים, מתנגדי איראן.

במסמכי ויקיליקס גם נחשף שבפגישתם בדצמבר 2009 דחה ראש ממשלת קטאר דאז, חמד בן ג'אסס בן ג'אבר אל-ת'אני, את טענות השגריר האמריקאי בדוחה על היחסים הקרובים בין קטאר לאיראן, באומרו: "הם משקרים לנו ואנו משקרים להם". עם זאת, ההטיה הפוליטית המובהקת לטובת איראן בשידורי אל-ג'זירה ניכרה לעין כל בסיקור האינטנסיבי, המלבה והאוהד שהקדישה אל-ג'זירה לאירועי "האביב הערבי" נגד שלטונות תוניסיה, לוב ומצרים ב-2011.

איראן וקטאר נחלקו באופן משמעותי אודות ההתקוממות בסוריה. בכירים איראנים ביקרו בפומבי את הכיסוי האוהד של אל-ג'זירה בהתקוממות, ואת תמיכתה של קטאר במורדים. עם זאת, הכיסוי הדל של המחאות שפרצו באיראן גם לאחר משבר 2009, שעומד בסתירה לסיקור האינטנסיבי של מחאות "האביב הערבי", מעלה חשד שלשתי המדינות יש לכל הפחות הבנות בעניין, אם לא הסכם מקיף של ממש.

ההטיה הפוליטית המובהקת לטובת המשטר האיראני באל-ג'זירה בזמן מחאת מהסא אמיני (ספטמבר 2022-מרץ 2023) גררה ביקורת מצד אינטלקטואלים בעולם הערבי. אלה האשימו את הרשת בהתעלמות מהמחאה ובקידום הנרטיב של המשטר בטהראן. סיקור האירועים באיראן השתנה החל מ-2009, לאחר שכמה שנים קודם לכן, בשנת 2005, ביטלה טהראן את רישיון הפעילות של אל-ג'זירה באיראן. פעולה זו נבעה מסיקור מחאת האהוואזים על ידי אל-ג'זירה, שלטענת טהראן, הביאה לערעור היציבות במחוז ח'וזסתאן שבדרום איראן.

אינדיקציות נוספות מצביעות על הברית בין איראן לקטאר: ב-2019 דיווחה רשת "פוקס ניוז" על

ידע מקדים שקיבלה קטאר בדבר מתקפות איראניות על מכליות וספינות אספקת דלק סמוך לנמל פוג'יירה שבאיחוד האמירויות; בפודקאסט ששדרה במאי 2020 כינתה אל-ג'זירה את קאסם סולימאני, שהיה מפקד כוח קודס של משמרות המהפכה האיראניים עד חיסולו בתחילת אותה שנה: "גיבור שהלך בדרך האל".

ב-2021 העביר הנשיא דאז, רובי ריבלין, מידע מודיעיני בזמן ביקורו בבית הלבן, שלפיו קטאר העבירה מימון למשמרות המהפכה. בעקבות זאת פתחה ארה"ב בחקירה, אך זו לא התקדמה. עולה אפוא שלמרות התחייבותה בפני ארה"ב להפסיק את מימון הטרור, קטאר סייעה לנותנת החסות המובילה בעולם לטרור.

לאחר המתקפה האיראנית על הבסיס האמריקאי אל-עודיד בקטאר ב-23 ביוני השנה, שיגרה קטאר מכתב למועצת הביטחון ולמזכ"ל האו"ם, שבו הביעה גינוי חריף למתקפת הטילים האיראנית. במכתב ציינה קטאר שהיא רואה בהתקפה הפרה בוטה של ריבונותה ושל המרחב האווירי שלה, וכן של החוק הבינלאומי ואמנת האו"ם, ואף הדגישה שהיא שומרת לעצמה את הזכות להגיב באופן ישיר. אלא שלמעשה, בהתאם לברית בין שתי המדינות, איראן עידכנה מראש את קטאר (וכן את ארה"ב) לפני שתקפה את הבסיס האמריקאי, בתגובה על התקיפה האמריקאית קודם לכן נגד תוכנית הגרעין האיראנית. מכתבה של קטאר לאו"ם היה אפוא אחיזת עיניים.

תמיכה בחיזבאללה

קטאר ניהלה יחסים קרובים עם חיזבאללה עד פרוץ חילוקי הדעות ביניהם עם תחילת מלחמת האזרחים בסוריה ב-2011. מערכת היחסים החיובית עם חיזבאללה ניכרה ב"הסכם דוחה" ממאי 2008, שבו הצליחה קטאר לתווך בין הצדדים הלבנוניים הנצים. ההסכם אמנם הוביל לבחירת מישל סולימאן לנשיא לבנון, אך העניק לחיזבאללה זכות וטו בממשלה, כפי שהאחרון דרש.

ביולי 2010 זכה אמיר קטאר דאז, השייח' חמד בן חליפה אל-ת'אני, לקבלת פנים עממית חמה בדרום לבנון, שם סייר במסגרת ביקור ראשון מסוגו של שליט ערבי בדרום לבנון, ושיבח את חיזבאללה על כך שבמלחמת לבנון השנייה ב-2006 "הרים את ראשיהם של לבנון ושל הערבים"; הוא גם הביע את תודתו "ללוחמים שהקריבו את עצמם למען הגנת המולדת".

ישנם גם דיווחים שקושרים את קטאר למימון חיזבאללה וכוח קודס. ב-2017 חשף העיתון "ג'רוזלם פוסט" מפי יועץ ביטחוני הקשור לשירותי ביון מערביים, שקטאר היתה מעורבת בסיוע פיננסי לחיזבאללה באמצעות מנגנוני כיסוי דיפלומטיים ועמותות צדקה הפועלות מדוחה. על פי הדיווח, שגריר קטאר בבלגיה ניסה להסתיר את הפרשה, ואף הציע תשלום של 750 אלף יורו כדי למנוע את חשיפתה. עדות זו של היועץ, שאומתה בזמנו על ידי בכירים במערך הביון הגרמני, מצביעה על כך שקטאר פעלה מאחורי הקלעים כדי לתמוך בארגון טרור הנתון לסנקציות בינלאומיות.

עמידתה של קטאר לצד חיזבאללה התבהרה היטב גם בשלהי 2024, כאשר הראשונה התנגדה ליוזמה האמריקאית לנצל את התבוסה שנחל חיזבאללה מידי ישראל כדי להביא לבחירת נשיא חדש ללבנון. מאז שב-2022 הסתיימה כהונתו של מישל עאון, נותרה לבנון ללא נשיא בשל המשבר הפוליטי שאליו נקלעה. היוזמה האמריקאית נועדה לשחרר את לבנון משליטת חיזבאללה. ואולם, בשיחות שקיים באוקטובר 2024 מזכיר המדינה האמריקאי דאז אנתוני בלינקן עם קטאר, הביעה האחרונה התנגדות למהלך, בטענה שמדובר ב"הימור מסוכן".

סיכום והמלצות

הברית בין איראן לקטאר, והיחסים האסטרטגיים בינה לבין ארה"ב, הם חלק מהמשחק הכפול שמנהלת קטאר. בהתאם לאופיה הסתגלני, נראה שהמתקפה הישראלית עליה אינה סוגרת את הדרך בפני מאמצי תיווך מצד קטאר בעתיד. ככל שהיא תזהה שמגעים עם ישראל ישרתו את האינטרסים שלה, היא תגלה נכונות לשוב ולתווך בין ישראל לחמאס, ולכונן מגעים נוספים עם ישראל בהיבטים אחרים. ואולם, הברית עם איראן מעמיקה את הספק הגדול באשר ליכולתה של קטאר לתווך בין ישראל לחמאס, שעמו היא מנהלת שיתוף פעולה הדוק. לכן, מוטב לישראל להסתפק במצרים כמתווכת.

בנוסף, על משרד החוץ הישראלי להשיק קמפיין מקיף נגד קטאר, שיתמקד בבריתה עם איראן. מומלץ לחשוף פריטי מידע רלוונטיים שיעמיקו את ההבנה אודות עומק הברית, ושיסייעו להביא את וושינגטון לשקול שנית את יחסיה עם קטאר.

הקמפיין יוכל גם לסייע מול ניסיונה של איראן למנף את המתקפה הישראלית בקטאר כדי לקדם את יוזמת מנהיגה עלי חמינאי להטיל חרם דיפלומטי וכלכלי על ישראל. על ישראל להבהיר באופן חד משמעי לממשל טראמפ, ודרכו למדינות הסוניות באזור, שמוטב להן לא ליפול במלכודת של איראן וקטאר, שכן תמיכתן של האחרונות בטרור עלולה להגיע בעתיד שוב אל סף דלתן, אם השתיים יזהו שזו דרך הפעולה המיטבית לקדם את שאיפותיהן.